

El paredar és un art

Clima mediterrani, muntanyes no massa encimbellades però no tan baixes com això. De vegades arriben a freu d'aigua i són acaronades per una mar blava amb llengües verdoses i altres de morades de bressola, sovint, un escampall de minúscules barquetes ran de costa. Vells terrenys conreats des de l'antigor. Lluita constant de l'home amb el medi per robar-li a la natura noves terres aptes per a variadíssims cultius. Feixos de poca amplada, esglaonades parets, sovint més amples que les llastres que hi fixen. Segles i segles artigant erms i deturant l'escassa terra obtinguda d'un sòl massa magre, amb paredons fets per camperols força ben arrelats i afaïonats per aquest clima tan nostre, laboriosos, triscadors i d'ànima immensa. I és que les parets suara esmentades no es poden concebre si no es porta la terra a la sang.

La civilització avança i arrossega esforços, hàbits, formes d'entendre la vida. Imparable l'avanç tecnològic. Per a bé o per a mal? L'home actual és més feliç que abans? No ho crec pas. Que cadascú s'ho contesti. En Qualsevol cas la nostra vida és massa curta per adonar-nos-en. Ens morirem sense saber-ho.

Tanmateix el vertigen, les presses ens xuclen vers una marató sense fi. Cal atènyer més altes cotes de progrés a qualsevol preu, sovint massa alt. S'han quedat enrere moltes coses. Ningú no gaudeix, pel que fa al món camperol, d'allò que ens llegaren els nostres avantpassats. Tots ens afayem, anem per la vida com escopetejats, no volem quedar-nos ondarrerits, però, a mon albir, val la pena quedar-s'hi; deturar la cursa, deixar-nos envoltar per aquests terrenys rònecs, a hores d'ara, i que tanta suor i tans treballs van costar llavors.

Calia fer aquestes parets. L'erosió que produeix la pluja sempre ha estat un greu entrebanc a la mediterrània. Ja ho diu en Raimon:

"Al meu país la pluja no sap ploure, o plou poc o plou massa, si plou poc és la sequera, si plou massa és un desastre".

Les parets foren bastides per paredadors a força de paciència, temps, amor, i, fins i tot, imaginació només amb l'ajut de maça i mells.

Bé, Les Coves roman immersit dins la zona mediterrània. Malgrat que té bon tros de pla no n'és mancat de pa-

rets, molt ben fetes pels camperols que aprengueren l'ofici de llurs progenitors, tot just on és costerut i el sòl és escanyolit.

Pareix que la tècnica de construir les barraques rodones de pedra que s'hi troben arreu del Maestrat, així com les parets que assenyalen cada finca per reconèixer-la dins de son girientorn, és una llunyana tradició que ve dels ibers. Però la major part de les velles parets de les finques abandonades que a hores d'ara encara són visibles, (Déu sap per quant de temps), foren bastides pels àrabs, (almenys prou que en van tenir de temps).

En tots els pobles hi ha hagut paredadors destacats. Pobles més famosos que altres. Fer un vast esment de pobles i persones és una tasca fora de les meves possibilitats i a més no és el meu objectiu. Nogensmenys gosó elegir-ne un dels que encara hi són entre nosaltres com a representant i símbol per a retre'ls homenatge a tots.

Es tracta, doncs, de "Jaime Artola Pallarès", mestre en aquest art de la pedra. Sense més eines que la maça i el mall, i amb l'ajut de cordells, emprant la pedra com únic material, ha enllestit obres mestres d'aquesta tècnica:

La caseta que té a la seva finca de la Mosquera; la paret que voreja el camí que hi passa per davant i el mateix habitatge on viu, bastit damunt l'estructura del molí del Consell, en són la prova més evident de sa saviesa.

Aprofito les pàgines d'aquest periòdic per manifestar-li la meua admiració i respecte per l'amor, la paciència, la delicadesa i la perfecció que ha sabut transmetre a la seva obra i per tot el que representa per al món camperol.

Les parets segueixen un traçat mestriol. Les pedres encaixen totes perfectament com les peces d'un gegantí trencaclosques.

Espero que les futures generacions portin una vida menys esbojarrada que la nostra i que encara els hi reste al més pregon del seu ésser un mínim de sensibilitat per comprendre i alhora gaudir d'aquestes meravelles que ens fan palès l'indret i l'inrevés de l'home mediterrani, és a dir, el cos i l'ànima.

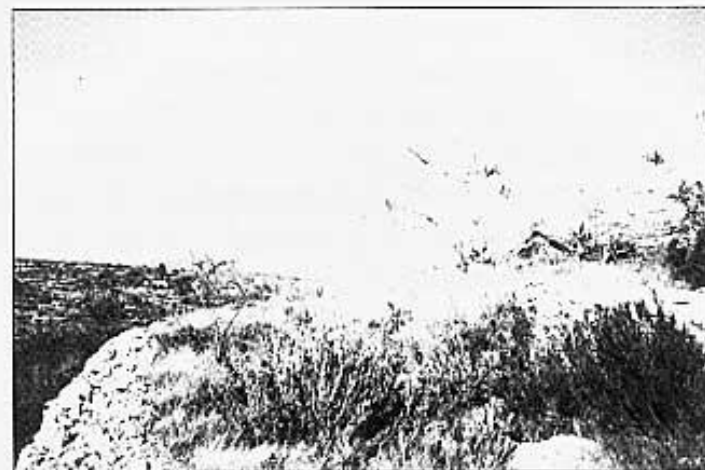
A JAIME ARTOLA
Amant fidel i ardent
d'aquesta terra adusta
que treballares de valent.

Caseta al peu del Tossalet de la Mosquera.

La caseta vista des d'un altre angle.

Envellides parets de la mediterrània ben a prop del mas del Fus.

Com un encis diferent
gaudeixis paredant
i això no ho sap la gent.

Cada jorn t'encén,
et manté vius els somnis
però, l'ofici ningú no el deprén.

La nit estèn son trist parany
aviat deixis la feina
malgrat que treballaries tot l'any.

Vist al cel des d'aci
les espurnes d'estels fora vila

t'esbargeixin el magi.

Per aixoplugar-te
bastires ta caseta
sense apenes adonar-te.

Pedra viva arrancada
del tossalet de la Mosquera
mai fou tan ben paredada.

Al redós d'aquest turó
romandrà per sempre
aquesta superba edificació.

B. Barberá